

Vi finns när du behöver oss

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLM

**Remissvar, SOU 2015:26, Begravningsclearing
Ku2015/01119/KL**

Sammanfattning

Fonus instämmer i förslaget att den s.k. begravningsclearingen avskaffas men anser att dödsboets rättigheter/tjänster som omfattas av begravningsavgiften måste klargöras, något som inte framgår av utredningen. Även om begravningsclearingen avskaffas kvarstår nämligen frågan om vilka tjänster som ett dödsbo kan erhålla kostnadsfritt när hela eller delar av begravningen sker på annan ort än där den avlidna var skriven. Denna fråga har varit föremål för åtskilliga diskussioner och tvister mellan huvudmännen och dödsbona.

Två frågor måste lösas i samband med att begravningsclearingen avskaffas. Den ena gäller skyldigheten för alla begravningshuvudmän att utföra de i 9 kap 6 § begravningslagen uppräknade tjänsterna. Undantaget är gravplats där andra än de som är skrivna inom förvaltningsområdet får beredas gravplats där förutsatt att tillgången på gravplatsmark medger det, 2 Kap 3 §, tredje stycket.

Regeringen bör, när begravningsclearingen avskaffas, i lag fastställa att en huvudman är skyldig att utföra, helt eller delvis, de tjänster som räknas upp i 9 kap 6 §. En viktig rättssäkerhetsfråga för ett dödsbo. Skyldigheten bör gälla oavsett vilken huvudman som utför tjänsterna och oavsett vad huvudmannen benämner tjänsterna. Undantaget gällande rätt till gravplats bör kvarstå.

Den andra frågan gäller behovet av ett uttryckligt förbud i lag för en huvudman att ta betalt av ett dödsbo för de tjänster som enligt 9 kap 6 § är avgiftsfria. Även detta en viktig rättssäkerhetsfråga för ett dödsbo.

Vissa huvudmän tar idag betalt för tjänster som är avgiftsfria för dödsboet. Därmed lider ett dödsbo en ekonomisk rättsförlust som kan vara betydande. Regeringen bör, när begravningsclearingen avskaffas, i lag fastställa en huvudmans skyldighet att, helt eller delvis, utföra de tjänster som räknas upp i lagbestämmelsen utan kostnad för dödsboet. Detta bör gälla oavsett vilken huvudman som utför tjänsterna och oavsett vad huvudmannen benämner tjänsten. Huvudmännen i landet har, som utredningen redovisat, resurser att fullgöra sin skyldighet att tillgodose tjänsterna enligt 9 kap. 6 §. Någon resursbrist föreligger således inte.

Postadress

Fonus
Pergolavägen 16
122 33 Enskede

Telefon

08-709 83 03

Mobil

070-651 89 48

E-post

bo.forslund@fonus.se

Telefax

Hemsida

www.fonus.se

Slutligen ifrågasätter Fonus utredningens beskrivning av det rådande rättsläget, 3.3.6. Beskrivningen kan vara vilseledande.

Fonus tillstyrker förslaget att den s.k. begravningsclearingen avskaffas under förutsättning av att ett dödsbos lagliga rättigheter beaktas i lagen.

7.2.2 Övriga aktörer

Utredningen har inte beaktat dödsboet som en aktör.

Huvudmännens olika tolkningar av vad som ingår i begravningsavgiften begränsar ett dödsbos lagliga rättigheter. Det nuvarande clearingsystemet innebär att de tjänster som omfattas av clearingen är samma tjänster som en huvudman ska tillhandahålla ett dödsbo inom sitt förvaltningsområde utan kostnader. Omfattningen av tjänsterna motsvarar vad en huvudman normalt ska tillhandahålla inom sitt eller angränsande förvaltningsområde, prop.1998/99:38, s. 12.

Ett dödsbos rätt till en gravplats inom annan huvudmans förvaltningsområde är dock begränsad, En förutsättning för upplåtelsen är att den mottagande huvudmannen har tillgång på gravplatsmark och medger att andra än de folkbokförda inom förvaltningsområdet bereds gravplats där, s.123.

Huvudmännen, med stöd av sina intresseorganisationer, begränsar idag ett dödsbos lagliga rättigheter i strid med gällande lag och förarbeten. Fonus anser att bestämmelsen på ett tydligt sätt anger ett dödsbos lagliga rättigheter.

Samhällsutvecklingen har medfört en ökad rörlighet inom befolkningen. Många byter bostadsort flera gånger under sitt liv. En följd av detta är att många människor inte önskar bli begravda på den plats där de är folkbokförda under den sista tiden av sitt liv, utan på annan ort som de känner större samhörighet med.

Detta får till följd att en begravnings olika delar kan komma att utföras av skilda huvudmän. Kremeringen, och därtill en begravningsceremoni, sker inom en huvudmans förvaltningsområde medan gravsättningen sker inom en annans. Inte sällan, exempelvis när dödsfallet sker på annan ort än mantalsskrivningsorten, sker kremeringen på en ort medan begravningsceremonin och gravsättningen sker på en annan. Situationer förekommer där ytterligare huvudmän kan bli berörda i samband med ett dödfall.

Vissa huvudmännen gör bl.a. gällande att de i lagen uppräknade tjänsterna ska tillhandahållas ett dödsbo utan avgift endast under förutsättning att gravsättningen sker inom förvaltningsområdet. Ett villkor för att ett dödsbo ska få komma i åtnjutande av någon av sina lagliga rättigheter enligt 9 kap 6 § är, enligt huvudmännen, att samtliga tjänster utförs där gravsättningen sker.

Fonus delar inte huvudmännens uppfattning rörande tillämpningen av begravningsclearingen. De uppräknade tjänsterna kan, enligt Fonus, erbjudas ett dödsbo kostnadsfritt av flera huvudmän. Huvudmännen saknar, enligt Fonus, stöd i lag att begränsa ett dödsbos lagliga rättigheter enligt 9 kap 6 § på sätt som sker. Detta

utgör en av förklaringarna till utredningens konstaterande, 7.2.2, att ”Enligt uppgift har antalet frågor med anledning av clearingsystemet varit stort”. Följden blir att ett dödsbo drabbas av extra kostnader för tjänster som omfattas av begravningsavgiften.

Regeringen bör, när begravningsclearingen avskaffas, i lag fastställa en huvudmans skyldighet att utföra, helt eller delvis, de tjänster som räknas upp i lagbestämmelsen, 9 kap 6 §. Detta bör gälla oavsett vilken huvudman som utför tjänsterna och oavsett vad huvudmannen benämner tjänsterna. Ett dödsbo lagliga rättigheter förtydligas därmed.

Tjänsterna enligt begravningslagen ska vara avgiftsfria

Vissa huvudmän tar idag betalt av dödsboet för tjänster som enligt lag, 9 kap 6 §, ska vara avgiftsfria för ett dödsbo. Huvudmännen bryter ut delar i tjänsterna och ger dem särskilda namn, såsom omtappning av aska i samband kreation. Gravplatser ges särskilda namn för att motivera avgifter, exempelvis askgravplats. Avgift tas ut för förvaring av kista under förevändning att förvaringen varat över en månad.

Regeringen bör därför i lag uttryckligen förbjuda huvudmännen för begravningsverksamheten att ta betalt av ett dödsbo för tjänster som enligt begravningslagen 7 kap 6 § är avgiftsfria för dödsboet och att detta gäller oavsett vad huvudmännen benämner tjänsterna.

Förvaltningsprocessen ger begränsad rättssäkerhet

Ett beslut av en huvudman att debitera ett dödsbo avgift för tjänster som i lag är avgiftsfria kan överklagas. Så sker i flera fall idag. Förvaltningsprocessen sträcker sig från länsstyrelse, förvaltningsrätt, kammarrätt till Högsta Förvaltningsdomstolen. En process om ett avgiftsärende kan därmed bli mycket lång, ibland flera år.

Ett dödsbo är av mera tillfällig natur. Dödsboet existerar fram till dess att arvskiftet är genomfört. Därefter finns ytterst sällan någon som är villig att driva ett mål om avgift gentemot huvudmannen för begravningsverksamheten. De forna dödsbodelägarna vill gå vidare i livet och lägga sorgen och det praktiska kring dödsfallet bakom sig. Dödsboet betalar därför avgiften utan att orka protestera trots att tjänsterna enligt 9 kap 6 § är avgiftsfria.

Begravningsverksamheten är en samhällelig uppgift och ska av huvudmännen fullgöras enligt lag. Förvaltningsprocessen är en viktig tillgång för ett dödsbos rättssäkerhet, men otillräcklig. Fonus anser, även på denna grund, att lagen tydligt anger att en huvudman inte får ta betalt av ett dödsbo för de tjänster som räknas upp i 9 kap 6 §.

Begravningsavgiften ska täcka kostnaderna

Fonus vill, som stöd för sitt förslag, vidare peka på att alla som är folkbokförda i Sverige är skyldiga att betala en inkomstrelaterad begravningsavgift. Detta innebär att medborgarna i allmänhet under lång tid av sitt liv via begravningsavgiften bidragit till kostnaderna för begravningsverksamheten. Det sammanlagda beloppet kan därmed för en enskild bli ansevärt stort.

Det måste, enligt Fonus mening, därför anses som oacceptabelt att, som idag sker, huvudmän även tar betalt för tjänsterna den dag då behovet av dem uppstår.

Begravningsavgiften ska täcka kostnaderna för de tjänster som hör samman med en begravning och som räknas upp i 9 kap 6 §.

Mot denna bakgrund bör det av lag framgå att tjänsterna är avgiftsfria och täcks av begravningsavgiften som därtill är enhetlig i hela landet och betalas av alla inkomsttagare solidariskt.

Begravningsavgiften omfattar endast de som är folkbokförda i Sverige

Det förekommer inte sällan att någon som inte är folkbokförd i Sverige önskar bli begravd i Sverige. Sådana önskemål beror på att den avlidna tidigare varit folkbokförd i Sverige eller av andra skäl har en nära anknytning till Sverige. Många begravningshuvudmän tar i sådana fall ut avgifter av dödsboet för sina tjänster, många gånger med Kammarkollegiets clearingtaxa som vägledning. Fonus anser att regeringen bör beakta även denna avgiftsfråga.

3.3.6 Kroppens omhändertagande och gravskick, rättsläget

Fonus vill avslutningsvis peka på att vad utredningen redovisat under avsnittet 3.3.6, inte rätteligen kan anses återspegla det rådande rättsläget. Ett förtydligande är av nöden för att undvika missförstånd om rättsläget.

Fonus vill peka på att utredningens beskrivning av det rådande rättsläget i allt väsentligt bygger på vad Begravningsutredningen redovisade i sitt betänkande ”Några begravningsfrågor”, SOU 2009:79. Fonus vill erinra om att regeringen i sin proposition, 2011/12:51, s. 25, Begränsad gravrätt, på väsentliga punkter avvek från utredningens förslag.

Således framgår av propositionen, och lagbestämmelsen, att när upplåtaren begränsar gravrätten avseende bestämmande över gravanordningens utseende och beskaffenhet samt gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt har upplåtaren, huvudmannen, ansvar för att gravplatsen hålls i ordnat och värdigt skick. Vissa huvudmän ställer som villkor för upplåtelse, trots bestämmelsen, att dödsboet betalar en avgift för upplåtelsen av en gravplats med begränsad gravrätt. Avgifterna är vanligen höga och benämns exempelvis obligatorisk gravskötsel och obligatorisk namnplatta.

Regeringen bör, enligt Fonus mening, förtydliga rättsläget på sådant sätt att upplåtelse av gravplats sker på ett rättssäkert sätt och att ett dödsbos lagliga rätt inte kränks.

Fonus tillstyrker förslaget – med reservation

Fonus tillstyrker, under förutsättning att ett dödsbos lagliga rättigheter fastställs i lag, förslaget att begravningsclearingen avskaffas.

Stockholm den 12 augusti 2015

Fonus

Bo Forslund

e.u.